

Zmiana systemu gospodarki odpadami komunalnymi w Polsce

w latach 2012-2016

Notatka sygnałna zawiera informacje o systemie gospodarki odpadami w latach 2012-2016 na terenie Polski. Przedstawia dane na temat odpadów komunalnych zmieszanych i zebranych selektywnie, oraz o kierunkach ich zagospodarowania.

ZMIANA SYSTEMU GOSPODARKI ODPADAMI KOMUNALNYMI

1 stycznia 2012 r. weszła w życie zmiana ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw. Od tego dnia gminy miały 18 miesięcy na wprowadzenie zmian i wdrożenie na swoim terenie nowych systemów gospodarki odpadami komunalnymi.

Do najważniejszych zadań należało:

- przejęcie przez gminy odpowiedzialności za odpady komunalne,
- wprowadzenie opłat za gospodarowanie odpadami,
- budowanie nowych instalacji do przetwarzania odpadów,
- wyłanianie przez gminy w drodze przetargu przedsiębiorców odbierających odpady komunalne.

Do obowiązków samorządów województw należało uchwalenie Wojewódzkich Planów Gospodarki Odpadami (WPGO), według nowego podziału na regiony gospodarki odpadami oraz wyznaczenie, w ramach regionów, regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych. Gospodarowanie odpadami komunalnymi powinno odbywać się wyłącznie w ramach regionu. Odpady powinny być przetworzone lub unieszkodliwione jak najbliżej miejsca ich wytworzenia, zgodnie z zasadą bliskości.

Do obowiązków gmin należało:

- opracowanie i wdrożenie w gminie systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym ustalenie wysokości oraz zasad wprowadzenia opłat za gospodarowanie odpadami (opłaty za odpady zmieszane i odpady odebrane selektywnie),
- przejęcie obowiązków od właścicieli nieruchomości zamieszkałych dotyczących podpisania umów na odbiór odpadów komunalnych,
- wyłonienie w przetargu przedsiębiorstwa na odbieranie lub odbieranie i zagospodarowanie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości,
- osiągnięcie odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia przekazywanych do składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,

- zapewnienie budowy, utrzymania i eksploatacji własnych lub wspólnych z innymi gminami regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów.

Do obowiązków właścicieli nieruchomości należy wnoszenie opłat za gospodarowanie odpadami i co najważniejsze prawidłowa segregacja odpadów „u źródła”. Osoby segregujące odpady ponoszą opłaty w niższej wysokości, przy czym wymóg zróżnicowania opłaty jest obligatoryjny i wynika z ustawy.

Przedsiębiorca wyłoniony w przetargu zobligowany jest do odbioru lub odbioru i zagospodarowania odpadów komunalnych i przekazania ich do regionalnej instalacji przetwarzania.

HIERARCHIA POSTĘPOWANIA Z ODPADAMI KOMUNALNYMI

Kluczową kwestią w gospodarce odpadami jest określenie właściwej hierarchii sposobów postępowania z odpadami. Jej przestrzeganie umożliwia ograniczenie negatywnego wpływu odpadów na środowisko i zdrowie ludzi, jak również optymalne wykorzystanie materiałów zawartych w odpadach (oszczędność cennych surowców).

Ustawa z 14 grudnia 2012 r. o odpadach wprowadza następującą hierarchię sposobów postępowania z odpadami:

1. Zapobieganie powstawaniu odpadów

Polega ono na zastosowaniu środków (w odniesieniu do produktu, materiału lub substancji, zanim staną się odpadami) zmniejszających ilość odpadów, w tym przez ponowne użycie lub wydłużenie okresu używania produktu i zawartości substancji szkodliwych w produkcie czy materiale.

Ustawa podkreśla, że każdy, kto podejmuje działania powodujące lub mogące powodować powstanie odpadów, powinien tego typu działania zaplanować, zaprojektować i prowadzić przy użyciu takich sposobów produkcji lub form usług oraz surowców i materiałów, które zapobiegają powstawaniu odpadów lub ograniczą ich ilość i negatywne oddziaływanie na życie i zdrowie ludzi oraz na środowisko.

2. Przygotowywanie do ponownego użycia

Rozumie się przez to odzysk polegający na sprawdzeniu, czyszczeniu lub naprawie, w ramach którego produkty lub części produktów, które wcześniej stały się odpadami, są przygotowywane do tego, aby mogły być ponownie wykorzystywane bez jakichkolwiek innych czynności wstępnego przetwarzania.

3. Recykling

Jest to rodzaj odzysku, w ramach którego odpady są ponownie przetwarzane na produkty, materiały lub substancje wykorzystywane w pierwotnym celu lub innych celach. Obejmuje on ponowne przetwarzanie materiału organicznego (recykling organiczny), lecz nie dotyczy odzysku energii i ponownego przetwarzania na materiały, które mogą być wykorzystane jako paliwa lub do wypełniania wyrobisk.

4. Inne procesy odzysku

Są to procesy, które służą zastąpieniu przez odpady materiałów, które zostałyby użyte do spełnienia danej funkcji. Odpady są przygotowywane do spełnienia takiej funkcji w danym zakładzie lub ogólnie w gospodarce (np. odzysk energii). Posiadacz odpadów, których powstaniu nie udało się zapobiec, w pierwszej kolejności jest zobowiązany poddać je odzyskowi. Odzysk polega na przygotowaniu odpadów przez ich posiadacza do ponownego użycia lub poddaniu recyklingowi

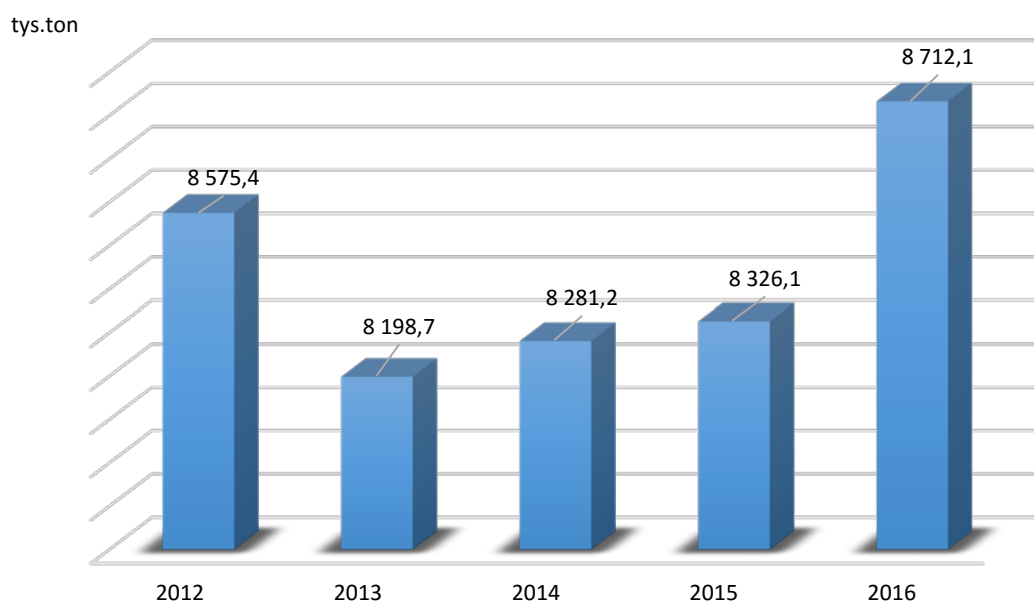
(w tym recyklingowi organicznemu), a jeżeli nie jest to możliwe z przyczyn technologicznych lub nie jest uzasadnione z przyczyn ekologicznych lub ekonomicznych, poddaniu innym procesom odzysku.

5. Unieszkodliwianie

Posiadacz odpadów, których poddanie odzyskowi nie było możliwe jest obowiązany je unieszkodliwiać. Składowane powinny być wyłącznie te odpady, których unieszkodliwienie w inny sposób było niemożliwe. Unieszkodliwianiu poddaje się odpady, z których uprzednio wysegregowano frakcje nadające się do odzysku.

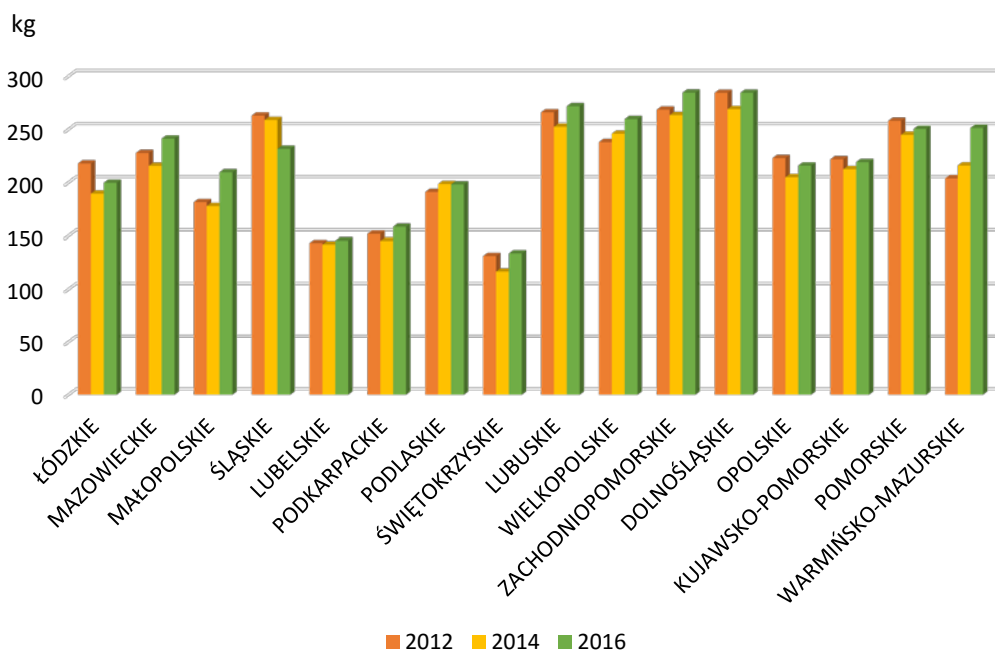
EFEKTY WPROWADZONYCH ZMIAN GOSPODARKI ODPADAMI

Rys. 1. Odpady zmieszane w latach 2012-2016 w Polsce

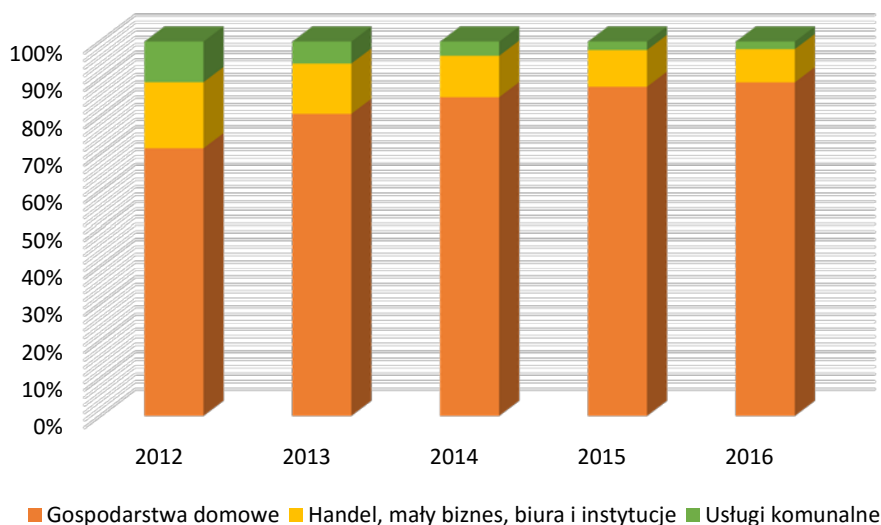
Po wejściu w życie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, odnotowano spadek odpadów zmieszanych w 2013 roku w stosunku do roku 2012 o 4,4%. W latach 2014-2015 ilość odebranych odpadów zmieszanych kształtowała się na podobnym poziomie. W ramach uszczelnienia systemu gospodarki odpadami gminy przeprowadzały kontrole czy mieszkańcy mają podpisane umowy na odbiór odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkałych i niezamieszkałych. W 2016 roku odnotowano wzrost odpadów zmieszanych w stosunku do roku 2015, o 4,6%.

Rys. 2. Odpady zmieszane według województw w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Przeliczając zmieszane odpady komunalne na 1 mieszkańca można stwierdzić, że w 2016 roku największy wzrost ilości odebranych odpadów zmieszanych w stosunku do 2012 roku wystąpił w województwie warmińsko-mazurskim i wyniósł 23%. W województwie małopolskim wzrost sięgnął 16%, a wielkopolskim 9%. W województwach mazowieckim i zachodniopomorskim odnotowano przyrost 6%. W województwie śląskim zauważalny był natomiast spadek ilości odpadów zmieszanych o 12%, a w województwie łódzkim 8%.

Rys. 3. Źródła pochodzenia odpadów odebranych selektywnie w Polsce

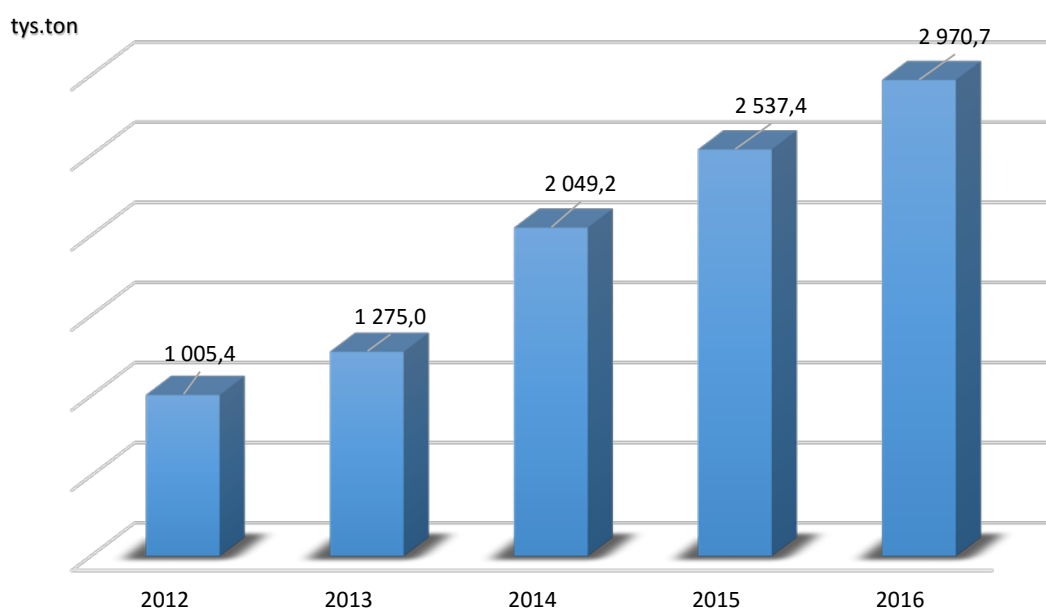

Odpady zbierane selektywnie pochodzą z trzech źródeł:

- handlu, małego biznesu, biur i instytucji,
- usług komunalnych,
- gospodarstw domowych.

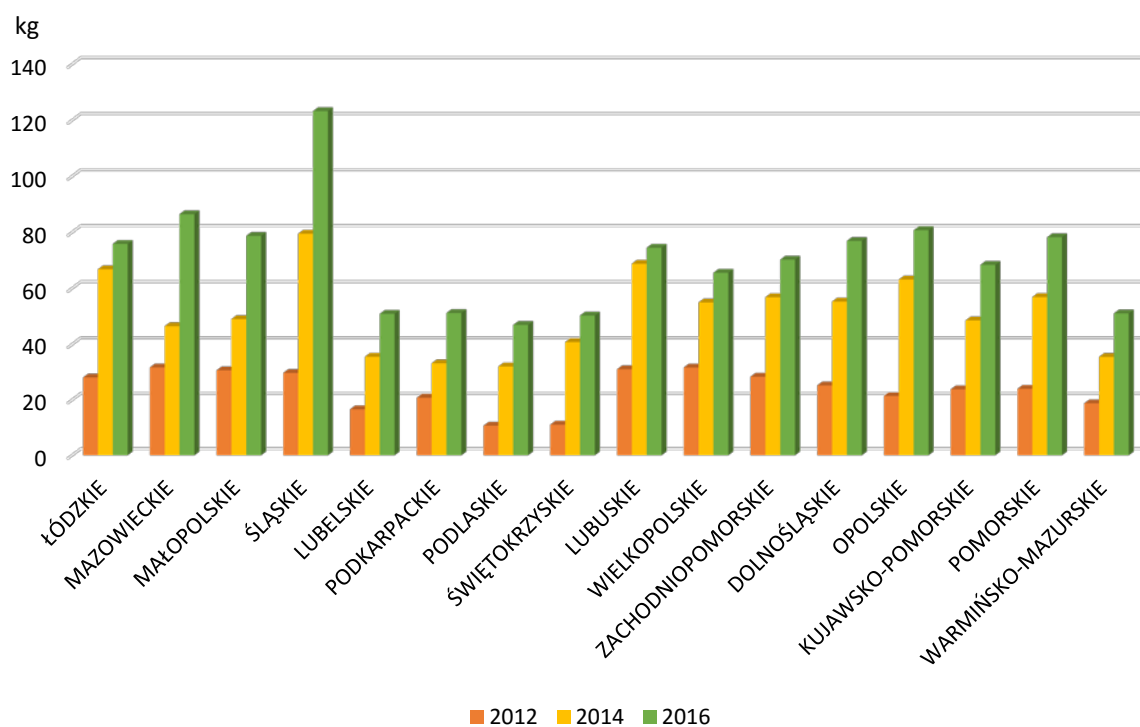
W latach 2012-2015 udział odpadów komunalnych z handlu, małego biznesu, biur i instytucji oraz usług komunalnych zmalał, podczas gdy odpadów z gospodarstw domowych zwiększył się. W 2016 roku prawie 90% odpadów komunalnych pochodziło z gospodarstw domowych, 2 % - z usług komunalnych (czyszczenie placów, ulic i cmentarzy), a pozostała część z handlu, małego biznesu, biur i instytucji.

Rys.4. Odpady zebrane selektywnie w Polsce w latach 2012-2016

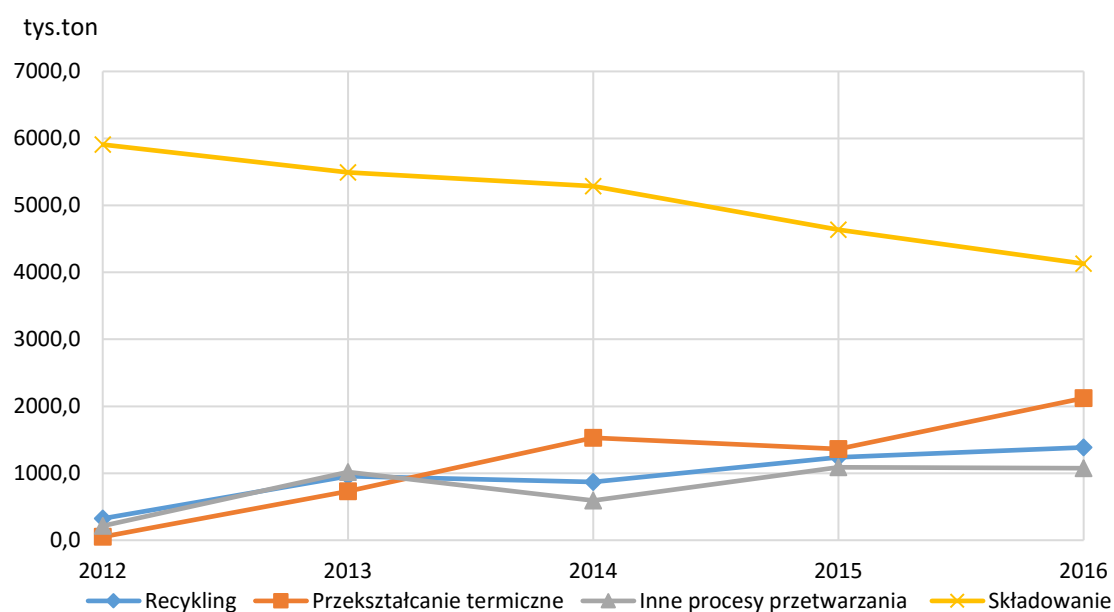
W latach 2012-2016 w Polsce miał miejsce wzrost ilości odpadów komunalnych zebranych selektywnie. Największy wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie odnotowano w 2014 roku w stosunku do roku 2013 - aż o 60%. Rok 2014 był pierwszym pełnym rokiem obowiązywania wprowadzonej nowelizacji ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W 2015 roku w stosunku do roku 2014 wzrost odpadów zebranych selektywnie wyniósł 23%, a w roku 2016 w stosunku do 2015 sięgnął 17%.

Rys. 5. Odpady zebrane selektywnie według województw w przeliczeniu na 1 mieszkańca

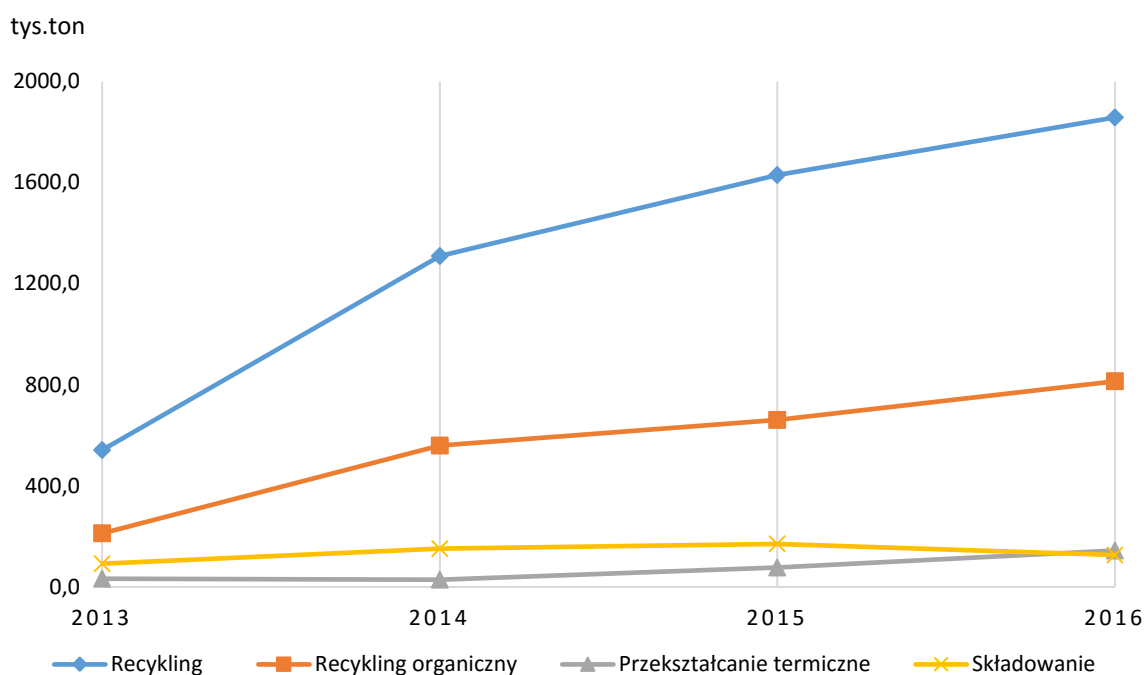
W latach 2012-2016 odnotowano czterokrotny wzrost ilości odpadów zebranych selektywnie w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwach: śląskim, podlaskim i świętokrzyskim. W województwach: lubelskim, dolnośląskim, opolskim i pomorskim odnotowano trzykrotny wzrost tych odpadów. W pozostałych dziewięciu województwach ilość odebranych odpadów w analizowanym okresie podwoiła się.

Rys. 6. Zagospodarowanie zmieszanych odpadów w Polsce

Zagospodarowanie odpadów komunalnych, zgodnie z ustawą, odbywa się z uwzględnieniem hierarchii sposobów postępowania z odpadami. Odpady zmieszane poddawane są procesom: recyklingu, przekształcania termicznego, innym procesom przetwarzania (obróbki biologicznej) i składowaniu (odpady zmieszane trafiają na składowisko po wcześniejszych procesach przetwarzania). Ilość odpadów zmieszanych objętych recyklingiem w 2016 roku w stosunku do roku 2012 wzrosła czterokrotnie, a ilość odpadów przekształconych termicznie zwiększyła się czterdzieści dwa razy. Tak duży wzrost strumienia odpadów kierowanych do przekształcenia termicznego spowodowany był uruchomieniem nowych spalarni odpadów komunalnych, które rozpoczęły działalność na przełomie 2015/2016 r. Na wzrost ilości odpadów kierowanych do przekształcenia termicznego miało również wpływ rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 8 stycznia 2013 r. w sprawie kryteriów oraz procedur dopuszczania odpadów do składowania na składowisku. Wprowadziło ono od 1 stycznia 2016 roku zakaz składowania odpadów po mechanicznej obróbce oraz odpadów komunalnych, dla których ciepło spalania wynosi powyżej 6 MJ/kg. Ilość odpadów komunalnych zmieszanych poddanych obróbce biologicznej wzrosła pięciokrotnie, podczas gdy składowanych spadła aż o 30%.

Rys. 7. Kierunki przetwarzania odpadów selektywnych w Polsce

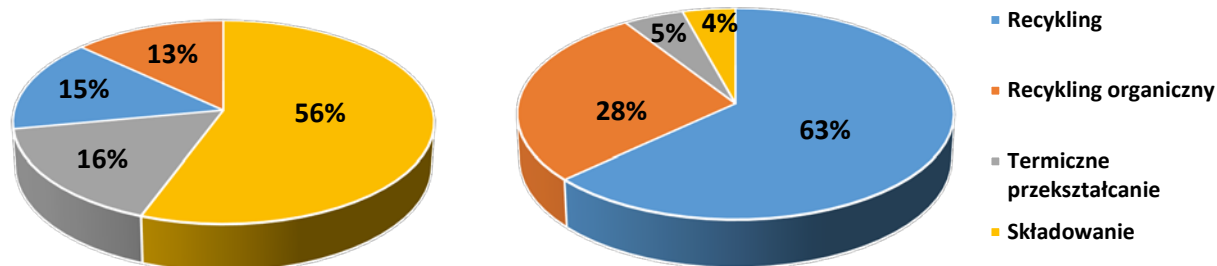

Przedstawienie danych o kierunkach przetwarzania odpadów komunalnych zebranych selektywnie możliwe jest od 2013 roku, gdy weszła w życie ustawa o utrzymaniu czystości i porządku w gminach i została zmieniona metodologia badania.

W przypadku odpadów zebranych selektywnie kierowanych do recyklingu odnotowano ponad trzykrotny wzrost ich ilości w 2016 roku w stosunku do roku 2013. Natomiast ilość odpadów biodegradowalnych zbieranych w sposób selektywny, skierowanych do recyklingu organicznego, przyrosła prawie czterokrotnie. W 2016 roku do przekształcenia termicznego trafiło cztery razy

więcej odpadów zebranych selektywnie niż w roku 2013. Ilość odpadów selektywnych skierowanych na składowisko zwiększyła się o 37%.

Rys. 8. Odpady zmieszane i zebrane selektywnie w Polsce w 2016 r.

Porównując kierunki przetwarzania odpadów zmieszanych i zebranych selektywnie można zaobserwować, że do składowania trafia ponad 50% odpadów zmieszanych (odpady zmieszane trafiają na składowisko po wcześniejszych procesach przetwarzania) i tylko 4% odpadów zebranych selektywnie. Przekształceniu termicznemu poddano 16% odpadów zmieszanych i 5% zebranych selektywnie. Do recyklingu trafia tylko 15 % odpadów zmieszanych, a odpadów zebranych selektywnie aż 63%. Do przekształcenia biologicznego kierowanych jest 13% odpadów zmieszanych, a odpadów zebranych selektywnie 28%.

Opracowanie merytoryczne:
US Lublin
Ośrodek Statystyki Gospodarki
Mieszkaniowej i Komunalnej
Tel: 81 465 20 03

Rozpowszechnianie:
Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Karolina Dawidziuk
Tel: 22 608 3475, 22 608 3009
e-mail: rzecznik@stat.gov.pl

Więcej na: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/infrastruktura-komunalna-nieruchomosci/>